

BEZOEKERSGIDS

Vrij Vaderland presenteert:

VAN 25 OKTOBER 2014 > 31 MEI 2015

ONZEN ROEMRIJKEN VEURNAAR

KAREL COGGE

Toezichter der Noordwatering van Veurne,
Ridder der Leopoldgorde.

*Belgen ! Herinnert u den ouden man, den roemrijken Veurnaar;
hij redde uw Leger en uw Vaderland van een wissen ondergang !*

STAD- & LANDSHUIS - GROTE MARKT 29 VEURNE

www.vrijvaderland.be

Wie is Karel Cogge?

Carolus Ludovicus Cogge geboren op 31 januari 1855 om 16u30 te Veurne, kind van de 32-jarige Franciscus Josephus Cogge en de 25-jarige Blondina Justina Lancsweert. Het gezin, wonende in de Vestenstraat (nu Astridlaan – Daniël de Haenelaan – Peter Benoitlaan) wijk A nr. 81, krijgt er twee jaar later op 12 maart 1857 een dochtertje bij, genaamd Clementina Justina Cogge.

Karel groeit op zonder vader. Vader Franciscus Cogge sterft namelijk op 26 juni 1857. Enkele jaren later, in 1863, huwt zijn moeder Blondina met de jonge Henricus Ludovicus Knockaert. Karel krijgt er zo 2 nieuwe stiefzussen bij: Ludovica in 1865 en Marie-Louise in 1866. Ook Karels stiefvader sterft op jonge leeftijd in 1873. Hij werd nauwelijks 29 jaar.

Op 3 november 1880, na zijn legerdienst bij het 2de regiment Lanciers, stapt Karel op 25-jarige leeftijd in het huwelijksbootje met de 23-jarige Maria Theresia Libbrecht uit Adinkerke. Groot geluk kent het paar niet. Karel leed aan astma waardoor de combinatie van een bescheiden salaris, 2 frank per dag, en de vele doktersbezoeken voor financiële moeilijkheden zorgde ten huize Cogge.

Maria Theresia Libbrecht & Karel Cogge

Ook de kinderwens van het koppel kreeg regelmatig flinke deuken. Het koppel kreeg 12 kinderen waarvan er 10 op jonge leeftijd stierven. In 1895 komt Karel op het Stadhuis, in een tijdsperiode van één jaar, de geboorte van zijn dochter Clementina en het overlijden van zijn zoons Petrus en Hektoor melden.

De kinderen van Karel & Marie:

- 21 september 1881: Franciscus Carolus Cornelius
- 15 juli 1883: Juliaen Lodewijk Cornelis
- 24 augustus 1884: Petrus Cornelius & August Juliaen Cornelis
- 29 januari 1887: Virginia Octavia Cornelia
- 5 maart 1889: Kamiel Arseen Cornelis
- 5 oktober 1891: Jozef Cornelis & Alfons Cornelis
- 12 februari 1893: Hektoor Cornelis
- 4 december 1895: Clementina Cornelia
- 10 juli 1897: Irma Maria Cornelia

Ondertussen werkt Karel, sinds 1884, als arbeider bij de Polder Noordwatering Veurne. Na 10 dienstjaren promoveert hij tot opzichter van de Noordwatering Veurne. Zijn taak bestond uit het controleren van de vele waterlopen binnen een gebied van zo'n 23 000 hectare. Hij vertrok op maandag met de fiets en kwam pas op zaterdag terug thuis. Overnachten deed hij bij de boeren. Het is dan ook logisch dat na 30 jaren dienst, bij het uitbreken van Eerste wereldoorlog, de Noordwatering geen geheimen meer heeft voor Karel. Het zal hem naam en faam doen verwerven vanaf eind oktober 1914...

Karel Cogge en de onderwaterzetting

Zondag 25 oktober 1914, om 11u30 werd Cogge gevraagd op het Stadhuis bij Commandant Nuyten. Het was Désiré Van Damme, bode van het Stadhuis, die naar het huis van Cogge stapte. Karel Cogge was niet thuis, wist zijn vrouw te vertellen, na de misviering ging hij langs in herberg "Petit Paris". Cogge's vrouw ging hem daar ophalen en zei dat Désiré Van Damme langs was gekomen met de boodschap dat Cogge gevraagd werd op het Grand Quartier Général.

Cogge werd op het hoofdkwartier ontvangen door Commandant Nuyten. Nuyten was een Ieperling wat de communicatie bevorderde met Karel Cogge, die enkel het Veurnse dialect beheerste. Na een gesprek van anderhalf uur gaat Cogge om 13u00 even naar huis voor het middagmaal. Om 14u00 kwam hij terug op het hoofdkwartier met zijn eigen kaart der wateringen. De militaire kaart was te klein en Cogge kon beter overweg met zijn eigen kaart. Hij werd voorgesteld aan Kolonel Wielemans die nu ook aanwezig was. Het onderhoud duurde tot 15u00.

Commandant Nuyten

Daarna trok Cogge samen met Commandant Jamotte en Kapitein Dumont naar de Koolhofvaart. Er moesten 23 duikers, waarvan 5 grote, onder de spoordijk dichtgestopt worden om zo de Belgische stellingen gevrijwaard te houden van water. De grote waren het Bertegat, de Grote Beverdijk, de Benepvaart, het Ramscapelleleed en de Koolhofvaart. Cogge kwam 's avonds om 19u30 terug thuis.

Maandag 26 oktober 1914. Cogge vertrekt 's morgens vroeg om 6u00 terug met Commandant Jamotte en Kapitein Dumont om de verschillende duikers af te dammen. Eerst trekken ze naar Eggewaartskapelle om vervolgens ook langs Lampernisse, Oostkerke en Kaaskerke te passeren, dit om het Bertegat af te dammen. Daarna vertrokken ze naar de Groote Beverdijk en kwamen ze onder vuur te liggen van de Duitse troepen. Hierna gingen ze naar Rousdamme en via Avecapelle naar Booitshoeke om de Venepvaart en Ramscapelleleed af te dammen. Via Wulpen keerden ze terug naar Veurne, om thuis te komen om 11u30.

's Avonds om 20u30 wordt Cogge met de auto afgehaald door Kapitein Thys. Karels vrouw, Mietje, wil hem eerst niet laten gaan. Maar Kapitein Thys kon haar overhalen door hen 200 gouden franken en een decoratie voor Karel te beloven. Eenmaal aangekomen aan de Nieuwenduiker verhinderden hevige bombardementen het werk. Thys en Cogge moesten er blijven liggen tot 2u00 dan trokken ze naar het Oud Veurnesas. Karel Cogge vertelt: "De keten was een zekerheidsketen die de twee deuren vasthield en met een maalslot gesloten was. Het oud Veurnesas werd niet veel gebruikt. De sleutel en de wrang waren berustende in het oud sashuis. Ik wist het. Wij gingen er naar toe. Er waren daar Fransche soldaten bezig met soep te maken. Wij vonden noch wrang, noch sleutel. Dan zijn wij wedergekeerd en één ketenschakel opengepraamd met een stuk ijzer." Maar het gebrek aan touwen om de deuren vast te leggen zorgde ervoor dat omstreeks 3u30 de sasdeuren terug dichtsloegen. De missie was mislukt. Cogge had op de aanwezigheid van de sluisbaas gerekend, maar deze was dus gevlucht. Met gevolg dat de overstromingsoperatie één dag vertraging opliep. Om 7u30 's morgens kwam Cogge terug thuis.

Dinsdag 27 oktober 1914. Om 15u30 gingen Karel Cogge en Kapitein Thys naar het sashuis oude wrangen halen om de sasdeuren van de Oude Veurne-sas te kunnen openen. Daarna vertrokken ze richting het Oud-Veurnesas. Zoals altijd gingen zij eerst naar het Stadhuis van Veurne, dan naar de Generaal te Wulpen. Maar door vernielingen dienden Cogge en zijn gezelschap nu via Oostduinkerke en Groendijk hun weg voort te zetten. Eenmaal in Groendijk vervolgden ze de steenweg leidende van Oostduinkerke naar de haven van Nieuwpoort en stapten ten slotte uit aan een herberg die ook een kleine boerderij was. De inwoners van de herberg hadden net ingepakt. Ze stonden op het punt te vluchten. De aardappelen die op de kachel stonden te koken werden opgeëist door Cogge en zijn gevolg.

Het team bestond uit Kapitein Thys en Karel Cogge, 2 onderluitenanten van de Genie, een korporaal en een soldaat die ze op weg naar Nieuwpoort tegenkwamen.

Het was wachten geblazen tot het donker werd, iedereen ging slapen behalve Cogge en de chauffeur van de auto. Deze laatste kreeg de opdracht om iedereen te wekken om 00u30 maar viel zelf in slaap. Het was Cogge die iedereen wekte en na een kop koffie vertrokken ze te voet met bijlen, een spade en grote rollen touwen, naar de sluis. Omstreeks 2u00 kwamen ze aan het oud Veurnesas, ze moesten stil te werk gaan wegens de Duitse troepen die zich aan de andere kant van de haven bevonden. Het was nog laag water, ze maakten de vier sasdeuren vast met sterke touwen. Om 2u30 was alles klaar. De soldaten gingen schuilen, Kapitein Thys en Karel Cogge bleven ter plaatse aan de sas zelf en aanschouwden een brandend Nieuwpoort. De tijd ging langzaam maar iets na 6u00 gingen de sluisdeuren open door de kracht van het water. “C’est fait, on peut partir” riep Kapitein Thys waarna ze terugkeerden naar de herberg.

Woensdag 4 november 1914. Om 16u00 kwam Commandant Nuyten met de auto, Karel Cogge aan zijn huis ophalen. Karel Cogge zat net zoals de 25ste oktober terug in zijn stamherberg “Petit Paris”. Het was namelijk zijn feestdag (Feest van H. Carolus Borromeus). Hij moest meegaan naar het hoofdkwartier nadat hij zich behoorlijk had opgekleed. Bij aankomst op het Stadhuis werd hij via de stenen draaitrap naar de grote bovenzaal, waar de algemene vergadering der Noordwatering plaatsvond, geleid. Bij het binnenkomen presenteerde Commandant Nuyten, Karel Cogge aan Koning Albert. De Koning stond recht en groette hem al buigend, nam dan Cogge de hand en bedankte hem voor zijn genegenheid en zelfopoffering in dit gevaarlijk werk. Karel Cogge werd het ereteken van “Chevalier de l’Ordre de Léopold” (Ridder in de Leopoldsorde) opgespeld. Bij gebrek aan de medaille zou de Koning deze van Kolonel Wielemans genomen hebben, om hem aan Karel Cogge te kunnen geven. De Koning voegde eraan toe: “Gij hebt alleen, zonder één schot, meer werk verricht dan vier regimenten van mijn beste soldaten.” Cogge antwoordde: “Heer Sire, ik ben content en fier van entwat te hebben kunnen doen voor ’t land te verdedigen en als ’t mogelijk is, ik zal nooit laten van ’t zelfde te doen lijk ik gedaan heb als ik van dienst kan zijn.” De Koning bedankte hem nogmaals en zei als hij iets begeerde, hij altijd mocht bij hem komen en gaf hem nogmaals de hand. Cogge vertrok en moest beneden in de trouwzaal zijn handtekening gaan zetten op een verslag. Waarschijnlijk was dit de citatie bij het ereteken maar mits het in het Frans was, verstond Karel Cogge er niets van.

Symbolisch schilderij van Karel Cogge en de onderwaterzetting door Georges Verschingel

Karel Cogge na 4 november 1914

Karel Cogge woonde in 1914 in een oud huisje gelegen op Claeysensoever. Maar toen de familie Allewaert-Kempynck, die woonde in een mooi herenhuis in de Zwarte Nonnenstraat, naar Parijs vluchtte, vroegen zij aan Karel hun huis te betrekken, het te ordenen en het te bewaren. Na de oorlog nam het gezin zijn intrek in de Pannestraat, nummer 103.

Voor zijn diensten kreeg Karel Cogge, naast zijn decoratie als 'Ridder in de Leopoldsorde', een arbeidersteken en op 1 september 1920 de IJzermedaille. Ook zijn zoon Kamiel, die in het leger dienst deed als beroepsofficier, werd bevorderd tot kolonel.

Op 4 juni 1922 verschijnt in de krant "De Poperinghenaar" volgend bericht:

"C.L. Cogge, de beroemde sluismeester van Veurne die in 1914 het noodige deed om het Yzergebied onder water te zetten, en alzoo de vooruitgang van het duitsch leger stremde, wordt nu door den Staat een pensioen verleend van 3 000 fr. 's jaars."

Karel Cogge zal echter nooit van zijn pensioengeld kunnen genieten. 11 dagen later, op 15 juni 1922, overlijdt Karel Cogge thuis in de Pannestraat. Zijn lijk werd naar het Stadhuis gebracht en op 19 juni 1922 volgde er een grootse hulde tijdens zijn begrafenis. Een relaas van de ochtend van 19 juni 1922:

Het is een miezerige ochtend in Veurne. Uit de grijze wolken valt er wat lichte regen, de vlaggen hangen half stok. Veurne is in rouw want vandaag wordt hun held, Karel Cogge, begraven.

Al vroeg in de ochtend is er veel beweging in de straten van Veurne, iedereen wenst nog een laatste groet te brengen aan Karel Cogge die opgebaard ligt in het Stadhuis op de Grote Markt. De ruimte is sober ingekleed, de grote kaarsen zorgen voor een schemerlicht en reflecteren het grote zilveren kruis op zijn kist. Er heerst een ingetogen sfeer...

Om 9 uur stopt het met regenen en begint de Grote Markt stilaan vol te lopen met schoolkinderen, muzikanten, oud-strijders met hun vlaggen en gezagsdragers. Iets later komen G n raal Hannotaux, afgevaardigde van de Koning, en General Carlier, militaire gouverneur van Duinkerke, aan. 3 korte toespraken worden gehouden. Dit door de heer de Spot, directeur van de Noordwatering, de heer Baels, volksvertegenwoordiger, en Burgemeester Verraes.

Om 10u30 wordt de kist door acht mannen naar buiten gedragen. Onder begeleiding van een geestelijke trekt de rouwstoet, met daarbij Mevrouw Cogge, zijn zoon en dochter, langzaam de Grote markt rond richting de Sint-Walburgakerk.

De Sint Walburgakerk is ondertussen overvol, iedereen wil de misviering volgen. De kist wordt naar binnen gedragen en wordt op een katafalk, een kleine verhoging net voor het koor, gelegd. De katafalk is omringd door vele bloemenkransen. Tussen de vele gebeden door wordt de kerk gevuld met prachtig orgelmuziek, het hoogtepunt volgt op de tonen van de 'Dodenmars' van Beethoven.

De misviering eindigt en het stoffelijk overschot van Karel Cogge maakt een laatste tocht door Veurne richting de begraafplaats. Daar wordt zijn kist onmiddellijk neergelaten en met aarde bedolven. Na de laatste gebeden verlaat Mevrouw Cogge samen met haar zoon, dochter en de aanwezigen bedroeft de begraafplaats. Karel Cogge treedt de eeuwigheid in...

Noordwatering Veurne, vroeger en nu

Polders (als beleidsorganen) waren en zijn nog steeds verenigingen van grondbezitters die samen hun gronden tegen de zee en het teveel aan hemelwater/ondiep grondwater beschermen.

Een 'polder' (als bodemsoort) ontstond meestal nadat een schorre (zandplaat die tweemaal per etmaal onder water komt) werd drooggelegd door bedijking en door de bouw van sluizen. Immers, nadat het zeewater uit de schorre werd geweerd en het teveel aan hemelwater werd afgevoerd naar zee, kon die tot weiland en akkerland worden omgevormd.

Die bedijking en het graven van afvoersloten werden vanaf de 12e eeuw mede uitgevoerd door 'wateringen', verenigingen van eigenaars.

De Noordwatering van Veurne werd reeds in 1183 vermeld. Hij is vandaag met zijn ruim 26.000 hectaren de grootste en oudste van België en omvat delen van de gemeenten Alveringem, De Panne, Diksmuide, Koksijde, Lo-Reninge, Nieuwpoort en Veurne.

De Polder Noordwatering Veurne beschikt, net zoals in 1914, over drie lozingspunten:

- Duinkerke: ongeveer 3.500 hectaren gelegen langs de Franse grens.
- Nieuwpoort voorhaven (Kattesas): 2.500 hectaren gelegen tussen de duinen en het kanaal Nieuwpoort-Duinkerke.
- in Nieuwpoort achterhaven (Ganzepoot-spuisluis Veurne-Ambacht) : de overige 20.000 hectaren.

De Polder Noordwatering beschikte in 1914 over veel afvoersloten van diverse grootte die op heden zijn uitgroeid tot een netwerk van om en bij de 800 kilometer.

In 1914 werd eerst het Kattesas gebruikt voor de onderwaterzetting maar dat mislukte. Pas toen men de spuisluis Veurne-Ambacht, met acht openingen van elk twee meter, aanwendde slaagde men er in om de vlakte tussen de IJzer en de spoorwegbedding, die nu dienst doet als recreatief fietspad, te inunderen.

In 1914 beschikte de polder slechts over twee barrages, één op de Grote Beverdijkvaart en één op de Koolhofvaart. Deze barrages werden na de zaaiperiode (maart-april) gesloten. Enkel bij een zomervloed werden die nog geopend. Vanaf september werden de barrages dan weer geopend om in de winter en het voorjaar de nodige afvoer te kunnen doen. In die periode was men volledig afhankelijk van het eb-tij (2 x 4 à 6 uur per 24 uur) om lozingen op zee te kunnen doen.

In 1992 werd door de Vlaamse Gemeenschap geïnvesteerd in een centraal Veurne-Ambachtgemaal te Nieuwpoort op de samenvloei van de Grote Beverdijkvaart en de Koolhofvaart. Dit pompstation heeft een capaciteit van 5 x 5,5 m³ per seconde. Gezien het normale hoogwater slecht 4m65 TAW* bedraagt kan het door de aanleg van een perskanaal richting Ganzepoot met dijken op + 5 m TAW* bijna 24 uur op 24 water afvoeren.

Het principe van de waterafvoer is hetzelfde gebleven zoals in 1914 alleen zijn de technische middelen om die afvoer te realiseren in 2014 sterk uitgebreid.

**TAW = De Tweede Algemene Waterpassing, is de referentiehoogte waartegenover hoogtemetingen in België worden uitgedrukt. Een TAW-hoogte van 0 meter is gelijk aan het gemiddeld zeeniveau bij laagwater*

Colofon

Deze tijdelijke tentoonstelling is een realisatie van:

Stad Veurne

Met speciale dank aan:

**Jacques Bauwens
Siegfried Debaecke
Jozef Ameeuw
De heer Dumoulin
Hendrik Pylyser
Polder Noordwatering Veurne**

Vormgeving:

**Architectenbureau Janis
Sofie van Biervliet**

Bibliografie

- Georges Verschingel, Ondertekende getuigenis van Karel Cogge
Rapport van K.L Cogge over de inundatie, opgesteld 29/08/1917
Bauwens J., De IJzer, het ultieme front
Van Pul P., Oktober 1914, het koninkrijk gered door de zee
Ameeuw J., Veurne in de grote oorlog
Vanacker L., De IJzer, Oktober 1914. Een slag te veel?
Vols J., De overstromingen in de IJzerstreek
Le Soir, Funérailles de l'Eclusier Cogge, 20/06/1922
Ondertekende verklaring Cogge Clementine, 18/01/1955
De Poperinghenaar, 04/06/1922

Wat na uw bezoek aan Vrij Vaderland & de tijdelijke tentoonstelling?

Karel Cogge wandelroute

Na een bezoek aan Vrij Vaderland en de tijdelijke tentoonstelling 'Karel Cogge, Onze roemrijken Veurnaar' kan je op stap gaan door Veurne. Deze 3,5km lange wandelroute brengt je naar diverse plaatsen zoals de woonplaatsen van Cogge, zijn begraafplaats, zijn buste,

Vraag deze gratis wandelbrochure aan de balie van de Toerisme Veurne/Vrij Vaderland.

Cogge-Geeraert fietsroute

Treed in de voetsporen van de Karel Cogge en Hendrik Geeraert en ontdek het volledige inundatieverhaal van eind oktober 1914. Deze 40km lange fietsroute vertrekt vanuit Veurne, aan het belevingscentrum 'Vrij Vaderland', komt langs bij het nieuwe bezoekerscentrum 'Het Westfront' te Nieuwpoort, de Frontzate en andere WOI-sites.

Vraag deze fietsroute aan de balie van de Toerisme Veurne/Vrij Vaderland.

Prijs: €2

Tip!

Volg wat er dag op dag, 100 jaar geleden, in Veurne gebeurde via de facebookpagina 'Vrij Vaderland, leven achter het front'.